

*ure meum, si vis, flamma caput et pede ferro
corpus, et intorto verbera terga seca.*²⁸

Byl to závazek miněný doopravdy: a přece se některého roku naskytl až deset tisíc lidí, kteří do stavu vstoupovali a přicházeli v něm o život. Když Skytové pohřbivali svého krále, zardousili nad jeho tělem nejoblíbenější z jeho souložnic, jeho číšníka, podniklího, komorníka, dveřníka a kuchaře. A k jeho výročí zabíjeli padesát koní a padesát pážat na nich, vráželi jim kůl páteří až do chránu a nechávali je takto slavnostně třcet okolo hrobu.

Lidé, kteří nám slouží, to dělají laciněji a dostává se jim nakládání méně pečlivého a méně příznivého než našim ptákům, koním a psům. A k jakým to až starostlivým úkonům se pro jejich zvířecí blaho snižujeme! Nezdá se mi, že by i ti nejpopovrženější služebníci dělali pro své pány rádi věci, které tato knižata konají pro svá zvířata, a ještě se tím honosí. Když Diogenes viděl, že se jeho příbuzní snaží, aby ho vykoupili z otroctví, prohlásoval: „To jsou blázni! Vždyť ten, kdo mě vydržuje a živí, mi vlastně slouží.“ A stejně i ti, kdo pěstují zvířata, si musí přiznat, že spíše slouží oni zvířatům než zvířata jim.

A to mají zvířata tu uslechtilou přednost, že se nikdy lev nedevzdá v poslušnost lvu, ani kůň koni z nedostateku odvahy. Jako my chodíme na lov zvířat, tak se vydávají tygři a lvi na lov lidí; a chování podobné našemu mají i jedni vůči druhým: psi honí zajíce, štiky lny, vlašťovky cvrčky, krahující kosy a vlašťovky -

*serpente ciconia pullos
nutriti et inuenta per devia rura lacerta
et leporem aut capream famulae Jovis et generosae
in salba venantur aves.*²⁹

O kořist svého lovu se dělíme se svými psy a ptáky, jako se s nimi dělíme o námahu lovu a o jeho úskoky; a v Trákii na sever od Amfipolis se lovci a divoči sokoli o kořist dělají spravedlivou polovinou zrovna tak, jako nenechávají v končinách Azovského moře počestný rybář rovný podíl svého úlovku vlkům, ihned jdou a portrají mu síť. A stejně jako my pěstujeme lov, který se uskutečňuje spíš důvěřipem než silou, například lov do ok, na udici

a na vlas, lze podobně způsobu vidět i u zvířat. Aristoteles praví, že sépie ze svého jícnu vrhá chapadlo dlouhé jako udič, natáhne je do vzdálenosti uvolňující je, a chce-li, zase stráhne k sobě; když vidí nablízku nějakou ryбку, dovolí jí zakousnout se do konce chapadla, a ukryta v pisku nebo v bahně stahuje je po troškách, až je ryбка tak blízko, že se jí skokem může zmocnit.

Co se slův tyčce, není na světě tvoara vydaného tolikerym útokům jako člověk; na toho ani není potřeba velryby, slona, krokodýla a jiných podobných zvířat, z nichž jedině dokáže zničit velký počet lidí; vši stačí, aby udělaly konec Sullově diktaturě³⁰; srdce i život mocného vítězného císaře padnou na snídání nepatrného červa...

Je ještě potřeba větší inteligence k tomu, vzdělat druhého, než k tomu, poučit sám sebe. Ponecháme stranou úsudky, k němuž došel Démokritos, který dorozoval, že většine našich umění nás naučila zvířata: tak pavouk přistá a šít, vlašťovka stavět, labut a slavík pěstovat hudbu a řada zvířat, která jsme napodobili, pěstovat lékařství. Aristoteles tvrdí, že slavici učí svá mláďata zpěvu a věnují tomu mnoho času a péče, takže se stávají, že ti, které vychováváme v kleci a kteří neměli možnost navštěvovat školu svých rodičů, z valně části půvabného svého zpěvu pozbyvají. Podle toho můžeme soudit, že se slavík zdokonaluje kázni a studiem. A dokonce i mezi těmi, kdo žijí na svobodě, není ani jeden jako druhý, každý se naučil jen tomu, co byl s to pochytit; a o žánlivosti jejich učednicví svědčí, že se o závod přou v tak zanicených svátech, že přemoužený někdy doplácí životem, neboť mu dech selže dřív nežli hlas. Nejmladší z nich hloubají a přemítají a pak počínají napodobit jisté nápěvy; žák naslouchá přednesu svého učitele a velmi pečlivě jej opakuje; umlkají brzo ten, brzo zase onen, slyšíš, že jsou opravovány chyby, a rozeznáš jisté důtky vychovatelovy. Viděl jsem svého času slona - pravil Arrius -, který měl ke každému stehnu zavěšený cimbal; a jiný měl připevněný k chobotu, a na jejich zvuk všichni ostatní tančili, v jistých taktrech se vzrýčovali a zase ukláněli podle toho, jak je zvuk nástroje vedl; a bylo radostí této harmonii naslouchat. V římských divadlech bylo lze pravidelně spatřit slony vycvičené, aby se na zvuk hlasu pohybovali a tančili tance s řadou průplecí, přestávek a různých, velmi těžko naučitelných rytmů. Vyskytli se mezi nimi